

დროება

შანი განცხადებისა

დიდის ასობით, ასობე კრთი კმევი, ასობითგურ...
ლით ასობე ნახევარი კმევი, ჩვეულებრივად...
ბრძოლაზე რვა კმევი.
თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქციამ განსწავრებს...
და შეამოკლებს დასაბეჭდად გამოცემის...
დაუფუძვლელ წერილს რედაქცია ფონტით ვერ დაუბრუნებს...
განცხადება მ-ღება ქართულს, რუსულს და სხვა...
ქართულს განცხადება მ-ღება ქალაქის წიგნის მ-...
დასახელებს.

ბაგოდის ყოველ-ღვი ორშაბათს გარდა

ცალკე-შეკრებას... დასავალი მსურს.

რედაქცია
გოლდენის ბროსვეტო თავ. ივ. მუსხრისკის სახ. ლეონი კლუბის ქვემოთ.
ხელის-აწერა
მიღება ტელისში კარაგის რედაქციაში, ქუთაისში კილაძის წიგნის მაღაზიაში, ვარძიქ მცხოვრებთა კლუბში ВЪ Тифлисъ, въ редакцію „Дროება“.
„დროება“ ფასი:
მოკლეს წლის... 9 მან.; ხმის თვის... 3 მან.
მეცხის თვის... 5 მან.; ერთი თვის... 1 მან.

ანწორების თეატრი.
კვირას, 31 იანვარ
ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება
გუის დახველება
კომედია 3 მოქმ. თხზ. ზ. პეტროვიჩისა.
დასაწყისი 8 საათზედ.

ტელეგრაფი
(„სადაცაო ტელეგრაფის სააგენტოა“)
სამხედვარ-გარდტიდამ
28 იანვარს
ლონდონი. ზანდამერტის წევრნი-
ინტანდიელები დაგვიტელ და გილი
დაატუსადეს აღმსუფთაებულ სიტყვებ-
ის წარმოთქმისთვის.
დეფტერინი წინააღმდეგია ეგვიპტის
ინგლისთან შეერთებაზედ. ამის სხ-
რით, რომ ინგლისს ჯერჯერობა გაგ-
ლენა ქუჩისდეს ეგვიპტეში, საკმაოა
მხოდრდ ინგლისი დაესწაროს ქედივს
ეგვიპტეს საქმეების რეგანად განწ-
ყობაში.
დედეს გაისსნა დუნაის კონფერენცია;
თავსმჯდომარეობს გრენვილი. ამბო-
ბენ, რომ ეს კონფერენცია უკვეგლად
მაიდეუს რუსეთის წინადადებას კი-
ლაის ხავთ-სადგურის შესახებ.
რუსეთიდან
28 იანვარს.
კაბირბურღი. დიდ-მანსგაში რამ-
დენიმე ჯერ გამართული იქმნება ხა-

სი მმართლ-მადიდებელ სამღვდელთა
და ერეტიკოსთა (მწვალებელთა) შო-
რას.

გუშინ წავიდა ზანდიში იქაურა რუ-
სის დესპანი თავ. ანდლოვი.
ურთი-ერთ ნდობის საზოგადოების
საქმის განჩევსუად 26 იანვარს წარ-
მოსთქვეს სიტყვა ზრდაკურაობა და
სამაქალაქო მომხივანთა ვეჭვილებს;
გუშინ დაწერა ადვოკატების სიტყ-
ვანი; განჩინებს შსბათს გამაგნხადე-
ბენ.

კაბირბურღის ბირჟა, 28 იანვარს.

ბანკის ბილეთები:	ბან.	კაზ.
პირველი ვამოცემისა—	95	—62
მეორეისი—	91 1/2	—
მესამისი—	91	—37
მეოთხისი—	91 1/2	—
მეხუთხისი—	91	—
ქმოსავლეთის პირე.—	91 1/4	—
ქმოსავლეთის მეორე	90	—87
ქმოსავლეთის მესამე	91	—12
ქმკრო, 1/2 იმპერიალი	8	—29

შინაგანის 5 1/2 სესხის ბილეთები:

პირველი სესხის—	223 1/2	—
მეორე სესხის—	217 1/2	—

100 მანეთი ღირს:

ლონდონი—	23 3/4	—	პენსი
ზამბურლი—	202 1/4	—	ცენტი
პარიფი—	249	—	სანტიმი

მასში რძე ტკბილი,
მაქეს მე შთაღვრილი,
ჩემთ ძეთთვის იგი მარად მაქეს ღია.
—
მაგრამ არას გრძობს
ჩემით არ ხარობს
ჩემთ ქველთ დიდებულთ შთამომავლობა;
მისთვის არს დასჯა
სოტა რამ განსჯა
და მცირე შრომა და მუშაკობა.
—
და მხოლოდ ფანტია
და მდიდართ ბაძვა
მათთვის შეიქმნა კანონი, ვალი.
დაბრმავებულთა
და უფუნურთა
არა, არ მოსდით ფიქრს მომავალი.

ხალხის გადასახლების ბაგო
„დროების“ 19 ნომერში ვლადი-
კავკაისის ვანეთიდან, „Терекъ“, მო-
ყვანილი იყო ამბავი რაჭველების გა-
დასახლებაზე ოსეთში, სოფელ ალა-
გირში. ბაზეთი სტუმართ მოყვარეო-

დრონი იცვალნენ.

ტელისი, 29 იანვარს.

ჩვენს სასიხარულოდ და სასიქა-
ღულოდ ჩვენსა საზოგადოებამ ამ
უკანასკნელს სამს-ოთხს წელში რა-
ღაც განსაკუთრებითი ყურადღება აღ-
მოუჩინა საზოგადო საქმეებს. მით
ურწმუნო მომა, ამ თანაგრძობის
მომხედო, დასტოვებდა ჩვეულებრივს
საყვედურს ჩვენს გულგრილობაზე
და იმედნულად შეხედავდა მომა-
ვალს.

არც ერთი საინტერესო და სასარ-
გებლო კითხვა არ აღძრულა ჩვენში,
რომ საზოგადოებას რამდენადაც არის
მაინც არ მიეღოს მონაწილეობა კით-
ხვის შემუშავებაში. ხშირად ეს მონა-
წილეობა მართო გონებით შრომაზე
არ შეჩერებულა, — საზოგადოება და-
ხმარებია საქმეს ხან მორალურად, ხან
მატერიალურად...

მოვიგონოთ თუ გინდ წერილმანი.
ჩვენს ვაზეთში გამოგვიცხადებია ამ
უკანასკნელს დროებში, რომ დიდს
სარგებლობას მოუტანდა ჩვენს სიტ-
ყვიერებას ხალხური ანდაზების, გამო-
ცანების და ლექსების შეკრება, სო-
ფელში გაგონილი ლეგენდების შედ-
გენა, ისტორიული ადგილების აღწე-
რა და ამ გამოცხადების შემდეგ,
მოკლეს დროში, მიგვიღია საქართვე-
ლოს სხვა-და-სხვა კუთხებიდან მთელი
რეგულეები ამ გვარი, ხალხის მეტყვე-
ლების ნაწარმოებით გარდათერებუ-
ლი. ამათგანი ზოგი დაგვიბეჭდია

ბის წესით უხდება რაჭველების და-
სახლებას ოსეთში და დასძინებს რომ,
რადგანაც ადგილობრივ მცხოვრებ-
ლებსაც სოტა მიწა აქეთო, კარგი
იქნება მთავრობამ თავისუფალი ადგი-
ლი დაუთმობს მკვიდრ მცხოვრებთაც
და გადმოსახლებულ რაჭველებსაცო.
ბაზეთის მასპინძლობა პატიოსნურ
კეთილშობილურს გრძობას გვიჩვენ-
ებს და ადგილების მიცემის სურვი-
ლი გონიერულ მოსაზრებას. მაგრამ
მართალი უნდა ეთქვას, რომ ჩვენ
მისს მასპინძლობის გრძობას არ ვე-
თანხმებით.

მითონვე „Терекъ“ ამბობს, მკვიდრ
მცხოვრებელთაც ადგილი მცირე
აქეთო. მს სიმცირე ასეთი საგანია,
რომ ყოველთვის ამას დაფიქრება
ეჭირვება, არა თუ ამისთანა მძიმე
საქმეში, როდესაც სხვა ხალხის გადა-
სახლება ხდება, არამედ ყოველს შე-
მთხვევაში, რაც კი რომლისაზე ხალ-
ხის კერძო და საზოგადო ყოფა-ცხოვ-
რებას შეეხება. სტუმართ მოყვარებას
ეუპასუხებთ მასპინძლის მოყვარებით
და ვიტყვით, ყოველის ტომის ხალ-

და ზოგი ჩვენს პორტულში დაბეჭდვის
ელის...

ღმერთამაც ინებოს, რომ ამ გვარი
თანაგრძობა საზოგადოებისა საუკუ-
ნოდ დარჩეს ჩვენს ხალხში, მაგრამ
სანამ ეს თანაგრძობა ჯერ ახალია,
სანამ დროა ითმენს, ჩვენ გვინდა
ჩვენის პატივცემულ თანამშრომელთ და
მკითხველთ ყურადღება მივაქციოთ
კიდევ ერთს ფრიად საჭირო მხარეს
ჩვენის ისტორიისა და ლიტერატუ-
რისა.

ჩვენ ვამბობთ ჩვენი მწერლებისა
და გამოჩენილი კაცების ბიოგრაფიის
მასალის შეკრებას.

ტფილისში, ქუთაისში, ქართლში,
ქახეთში, იმერეთში კიდევ ბევრი
არაინ ისეთნი პირნი, რომელნიც იც-
ნობდნენ წარსულ საუკუნეში ნაც-
ხოვრ გამოჩენილ კაცებს, პირნი რო-
მელნიც ნათესაობდნენ, ან მეგობრობ-
დნენ ამ საუკუნეში გამოჩენილ მწე-
რალთა, თუ სხვა გვარად შესანიშნავ
ქართველთა. მს პირნი, ან ამ პირთ
საშუალებით სხვა თანამგრძობელნი
დედა-მეტყველების წარმატებისა, დიდს
სამსახურს გაუწევინ მას, რომ, გაგო-
ნების და გვარად, დასწერდნ სულ
ყველაფერს, რასაც კი მოკრავენ ყურს
ზემო - აღნიშნულ პართა შესახებ.
ოდესმე ამ ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ცნო-
ბებით შედგება სრული ცხოვრების
აღწერა ჩვენთა საპატრო კაცებთა.

ჩვენ ბედნიერად შევთვლით ჩვენს
თავს, მივეცთ ადგილი ვაზეთში ყო-
ველ-ნაირ ამ გვარ ცნობებს.

ხისთვის ბუნებას და ისტორიას, სამლო
და საერო კანონებს მიუზომია თავისი
მიწა-წყალი, მიუცია თავისი საზღვრე-
ბი, რომელშიაც უნდა ცხოვრებდნ
და იმავე საზღვრებში თავის ტომის
ხალხში მოსძებნოს ცარიელი ადგილი
მოსახლეობისათვის. ოსებს თუ სოტა
აქეთ მიწა, თავიანთ ოსეთის სამხდე-
რებში უნდა მოსძებნონ მიწა. მარ-
თველებმა ძველ საქართველოს სამხდე-
რებში და არა თუ მიაწყდნენ უიმი-
სოდაც შევიწროებულ უმიწა-წყლო
ოსებსა, აქაო და ახლოსა ვართო, ან
კარგი ადგილებიო.

საზოგადოდ გადასახლების საქმე
როგორცა ვსთქვით მტად ფრთხილად
მოსაფიქრებელი საგანია. „დროებაში“
გაკვირთ მოხსენებულნი ყო რამდენ-
ჯერმე შენიშვნა რაჭველების გადა-
სახლების თაობაზე და ამის სიფრთხი-
ლეზე. არ შეიძლება, რომ არ დავა-
კვირდეთ ამ საგანსა, რაკი ჩვენს ქარ-
თველ გლეხობაში ამ ჟამად ვხედავთ
რამდენადმე მოძრაობას ადგილების
ძებნისა და თვით გადასახლებისა.
შოველთვის და ყველგან ხალხი

დღიური

მოგვყავს წლებადღელ „აქვასიის ძალენდრიდამ“ ზოგიერთი საინტერესო სტატისტიკური ცნობანი ჩვენის მხრის შესახებ:

ტფილისის გუბერნიამი 1873 წლის კამერალიურის აღწერილობით ითვლება 660,800 სული ორივე სქესისა; ადმინისტრაციის აღწერილობით (1881 წ.) კი 704,654 სული. ამ რიცხვიდამ: რუსი—37 ათასი, ნემცი—5 ათ., ბერძენი—15 ათ., ოსი—49 ათ., სომეხი—162 ათ., ებრაელი—5 ათ., ქართველი—307 ათასი (ამათში: 4 ათ. იმერელი, 5 ათ. თუში, 8 ათ. ფშავი და სხვ.), ჩაჩანი—2 ათ., თათარი—65 ათ. და 13 ათას სულამდინ სხვა გვარ-ტომის ხალხი.

ქუთაისის გუბერნიამი: 1881 წლის ანგარიშით ითვლება 685,739 სული. ამათში: რუსი—1158, ნემცი—29, ბერძენი—551, სპარსელი—92, ოსი—2710, სომეხი—1926, ებრაელი—3516, ქართველი—550,815 (აქედამ საკუთრივ იმერელი და გურული — 369,372, მეგრელი—169,565 და სვანი—11,878).

მთელი ბათუმის მაზრა, გარდა რამდენიმე ათისის სომეხ-კათოლიკებისა და ბერძენებისა, რომელიც აქ გადმოსახლებულნი არიან, სულ მაჰმადიან ქართველებით არის დასახლებული. 1879 წ. ამ მაზრიდამ გადასახლდა 2607 სული, 1880 წ. 7000 სულამდინ. ამათ მაგიერად 1861 წელს მსმალეთში გადასახლებული ახსავები დაბრუნდნენ.

წლებადღელ „რუსის ძალენდრის“ ანგარიშით მთელს აქვასიის მხარეში ითვლება—6,087,539 სული მცხოვრები.

ახალციხიდან გვწერენ, რომ რადგან აქაურს ძველს კლუბში ბევრი უწესოება და ურიგობა ხდებოდა, ამის

როდესაც ვიწროდ არის დასახლებული, ყოველთვის თითო-ორიოლა სოფლიდგან რამდენიმე კომლი დაეძებს სამოსახლო ადგილს ჯერ ახლო-მანლო ადგილებში და თუ გაუჭირდა შორსაც, იყრება მამა-პაპის ადგილიდგან და ესახლება ახალ ნაშობზე. ამ ახალ ნაშობს ადგილს მინცა-და-მინც იქ ეძებს, საცა ისტორიულად შეკავშირებული ყოფილა, საცა თავისი ტომისა, თავისი რჯულის, თავისი ენით მოლაპარაკეა, საცა მკვიდრ მოსახლეთ ოჯახობა და სამუშაო ისე აქვს მოწყობილი, როგორც გადმოსახლების მოსურნესა. ეს პირველი საჭირო რამ არის, რომელსაც ეძებს ყოველი გადასახლების მოსურნი.

მეორე რამ საჭირო ის არის, რომ მიწა მომცემი იყოს, წყალი კარგი ჰქონდეს და ჰაერით შეეთანხმებოდეს ძველ ბინასა, ესე იგი სიციხე და სიციხე, ზამთარ-ზაფხული ძველის ბინასა ჰგვანდეს, მიწისა და ხის მოსავალი ისეთივე იცოდეს, პირუტყვი ისეთივე; ერთის სიტყვით ახალი ბინა ძალიან მსგავსი იყოს ძველისა და

გამო ზოგიერთებმა მიატოვეს ის და ახალი კლუბი დააარსეს.

ერთი იმერელი მღვდელი გვწერს, რომ ეს მეორედ ურიგდება აქაურ სამღვდლოებას ჯამაგირიო; მაგრამ ამ ჯამაგირების მიღებაზე სოფლის მღვდლები ძალიან შევიწროებული არიანო; რადგან თითოეულს მღვდელს მუთაისში წასვლა და იქაურ ხაზინი-დამ მცირე ჯამაგირის მიღება უძნელდება, ამის გამო ბლალოჩინებს მიანდეს ეს საქმე და სინიც თითო სამრევლოზე ორ მანეთს იღებენ გზის ხარჯათო (მღვდელზე რვა აბაზს და დიაკონზე ორ აბაზს), ასე რომ ზოგიერთ ბლალოჩინებს სამოც მანეთამდინ მიაქვთ თავისათვისაო.

მომღერალი და დამკერელი ქალების სასტუმროებში ყოფნა, რასაკვირველია, მვენებელია, რადგანაც თავ შეუკავებელს და რბილი ხასიათის ხალხს თითქმის სცარცვავენ და ჩქარ-ჩქარა ხდება იმათ მიზეზით ჩხუბები და უსიამოვნება; დიდს სიამოვნებით გავიგონებდით, რომ ამ გვარი დროს გატარება მოსპობილიყო სასტუმროებში. მაგრამ ეს კიდევ საბუთი არ არის, რომ ერთგან აღუკრძალონ. მის იქნებოდა, რომ ერთისთვის დიდი ზირალი მიეცათ და მეორე გაემდიდრებინათ, რადგანაც ამ გვარ ქეიფს შეჩვეულნი პირველ სასტუმროს თავ დაანებებენ და დაიწყებენ სიარულს იქ, სადაც სიმღერის ხმას გაიგონებენ.

სწორედ ასეთი საქმე შეემთხვათ სასტუმრო „საქართველოს“ პატრონებს. იქ აღუკრძალეს არფიანებს დაკვრა და სხვაგან-კი არა.

წარსულს პარასკევს არწრუნის თეატრში იყო გამართული რუსული წარმოდგენების მოყვარეთაგან აქაუ-

განსხვავებით კი ძალიან მცირედ განსხვავდებოდეს.

მს ორი პირობაა, რომელიც ყოველ გადასახლებას შეეხება. თუ ამათგანს რომელიმე ტომის ხალხი გადასცდა, საშინლად დიდ და ბევრ მსხვერპლად დაუჯდება.

როგორ?

ასე რომ, თუ ბუნების პირობას გადასცილდა, ახალ მოსახლე იღუპება სულ მცირეს ხნის განმავლობაში; ჰაერის აუტანლობისა გამო აგადმყოფობა საშინელის სისწრაფითა, სულ ოთხ-ხუთ წლის განმავლობაში სწყვეტავს ხალხსა.

მეორე კანონის გადაცილებაც ამ გვარადვე მოქმედებს. თუ გადასახლებულმა საზოგადოებითი თვისი კავშირი შესწყვიტა თავის მეგვარ-ტომის ხალხთან, თუ მოსხლტა და სხვა ხალხში დასახლდა, ის მოსახლეობა ჯერ ჰკარგავს თავის მკვირცხეობას, პირველში რომ მას ამოქმედებდა, ჰკარგავს საკუთარ კარგს ნიჭიერებას, ვერ ითვისებს სხვა უცხო ტომის სიკეთესა, მოწყვეტილია იმ განათლებულს და

რის მწერლის რუსული კომედია: „მოთმინებით ქვატ-კვი გასკდება“. თითონ პიესა არის აკონკალი სხვა-დასხვა პიესების ნაფლეთებიდგან და ამისთვის არა ღირს იმის გარჩევა, მაგრამ არ შეგვიძლიან იმ სასაცილო მდგომარეობაზედ არა გადმოვცეთ, რომელშიაც აქტიორები იყვნენ. ამ პიესაში მოთამაშეთ უმეტესი რიცხვი სომხები იყვნენ, ერთიც ქართველი ერთი და დანარჩენი რუსები. ამათი გამოთქმა და სიტყვების არევა გულწრფელს ხარხარს ასტენდა ხალხმე საზოგადოებაში. ასე რომ მოთამაშეთ მდგომარეობამ ბევრი აცინა იქ მყოფი საზოგადოება.

თელავის წმ. ნინოს საქალბო სასწავლებლის მთავრობისაგან მივიღეთ შემდეგი შენიშვნა დასაბუქლად:

„ამას წინად თქვენს პატივცემულის გავთ „დროების“ № 13-ში „დღიურას“ განყოფილებაში შეცდომით იყო გამოცხადებული, რომ იმ ლიტერატურული საღმოდამ, რომელიც შესდგა თ. რ. პრისთვის შემწვობით, თელავის საქალბო სასწავლებლის სასარგებლოდ შემოვიდა სულ 30 მანეთი და 30 კაპ.“

თელავის წმ. ნინოს საქალბო სასწავლებლის მთავრობა პატივი აქვს ითხოვოს, დაბეჭდოთ თქვენს გაზეთში, რომ ამ საღამოდამ თელავის წმ. ნინოს საქალბო სასწავლებელს არ მიუღია არც ერთი კაპიკი, რადგანაც თვით საღამო იყო გამართული ერთი აქაური საწყალი ობლის სასარგებლოდ და არა თელავის წმ. ნინოს საქალბო სასწავლებლის სასარგებლოდ.“

ამავე საგნის შესახებ მივიღეთ მეორე წერილიც და გვწერენ, რომ ეს ფული მოხმარდა ერთ ახალგაზდა ქალს, რომელიც იზდება აქაური „პოჩტმისტრის“ მეუღლის ხარჯზედაო, თუმცა საღამო საქალბო სასწავლებლის სა-

გონებითა სიმდიდრეს, რაც სულიერად შეუზღუდავია, ამუშავენს და წინ მიჰყავს მის მეგვარ-ტომის ხალხი. ამ გვარად დაშორებული ცხოვრების წინ წაყვან ძალას, გადასახლებული ხალხი უღონო ხდება ცხოვრებაში საუკუნოდ მოქმედ ბრძოლასათვის, სახეს ჰკარგავს თვის საკუთარს აგებულობისა და ნელ-ნელა სამარისაკენ მიიწევს, წყდება ხალხი და იმისი სახსენებელიც კი არა რჩება.

საზოგადოდ ეს კანონი მუშაობს ქვეყანაზედ, როდესაც ერთი ხალხის პატარა ნაწილი მეორე ხალხში გადადის და სოფლის ხნ-თესვის მიმღევარზე უფრო დიდად ზედ-მოქმედება აქვს; ცოტა ნაკლები იმისთანა ტომის ხალხზე, რომელიც უფრო ქალაქის საქმეს, ვაჭრობას, ან ხელოსნობას მისდევს. მაგრამ მინც ბოლო ერთი და იგივე მოსდევს.

ზადვიდეთ ახლა საკუთრად ქართველების და ამათში რაჭველების გადასახლებაზე აქვასიის ქედების ჩრდილოეთ. მართველების გადასახლება ქედებს იქით ჩვენ დიდად მვენებლად

ხელობით იმართებოდა... და მცირე შემოსავლის მიზნით (რუსული წყობა) ამ რიგად არა-ერთხელ დაუტყუებლბათ საზოგადოებაო. მამოაცხადებენ სასწავლებლის სასარგებლოდაო და და ერთს ვინმეს კი ხმარდება შემოსავალი. ამით დაშნებული ხალხი ვერც თ. რ. პრისთვის სახელმა მიიზიდა ამ საღამოზედაო და ამიტომაც იყო მცირე შემოსავალი.

მუთაისის ქალაქის სამკლასიანის სასწავლებლის ისპექტორს მისვლიაო, გეაცნობებს „შრომა“, აქვასიის სასწავლებლო მაზრის მხრუნველის განკარგულებით ქალაქი აქაურის სახალხო სკოლების დირექტორისაგან, რომ შეკრიბოს ყველა პირველ-დაწყებითი სკოლების მასწავლებლები და ერთად მოილაპარაკონ სხვა-დასხვა პედაგოგიურს კითხვებზედ, რომ თითოეულმა მათგანმა ისარგებლოს იმ აზრებით, რასაც ეს კრება უმჯობესად დაინახავს. მას გარდა, თუ რაიმე გარდაწყვეტილება შეადგინა ამ კრებამ სასწავლებლო საგნებზედ და მათ პროგრამებზედ, წარადგინონ დასამტკიცებლად უმაღლეს სასწავლებლო მთავრობასთან. ძრება არ შემდგარა და უთუოდ იმის გამო, რომ უწინდელის სახალხო სკოლების მასწავლებელთ კრებისაგან შედგენილი პროგრამებიც არ იქმნა შეწყნარებული და ახლაც არ მოელოდენ უთუოდ, რომ კრების ნაშრომი სასარგებლოდ გამოეყენებოთ, და ვინ დაესწრობოდა ამ კრებაზედ.

ხარავალიდამ იწერებინ, „შრომაში“, რომ ერთის თვის წინად იქ მისულა ერთი მოგზაური რუსის ქალი პლექ. ბრანოვსკისა. მს ქალი მოსულა საქართველოში, რომ ყოველგვარი ადგილობრივი ხელობა გაიცნოს. ამ აზრით იგი ყოფილა სამეგ-

მიგაჩნია ხალხისათვის და წინააღმდეგი კართ. აი რათა:

ისტორიული მაგალითები მეტადრე ამისთანა შემთხვევაში ძალიან ყურადღების მისაქცევია. რას გვეუბნება წარსული დრო?

პირველად გადასახლება ქართველებისა ჩრდილოეთ აქვასიაში იწყება არჩილ მეფის დროს შეჩვიდმეტე საუკუნის დასასრულს, 1690 წლებში. არჩილის მოსკოვში გადასვლის დროს, მას მისდევნ იმერეთიდგან და რაჭილდგან თავდაზნაურები და გლეხები. მანეი გზაზე რჩებიან და სახლდებიან შიზლარს, მის ახლო სოფლებში სარაფანს (ანუ შოლკოვსკი სტანიცა), სასოფლოს (ანუ ალექსანდრო-ნეცკი სტანიცა) და მოზლოკს. თვითთავულ ამათგანში მოსახლეთ დგებიან ასას კომლობით, აჩენენ ბაღებს, ეენახებენ, მუშაობენ კარგათა და შეძლებულად. ჰყავთ თავისი მღვდლები, წიგნები აქეთ საქართველოდამ წადებული, წერა კითხვა გავრცელებულია მათში; წარსულ საუკუნეში ასე განიხვეთ მოზლოკში ქართული სტამ-

რელოში და ქვემო იხითში. დიდს სიამოვნებით და მადლობით იგონებს თურმე ის ქალი, რომ ყოველგან ქართველების მხრით კვად მიღებულ იქნა და პატივცემულია. შევლანი დიდს სიამოვნებით მგზავრობდა იმ ცნობების კრებაში, რაც ჩემთვის საჭირო იყო. აღიან აკვირებდა მას ის გარემოება, რომ რუსთავანს, ვისაც გავეცანა და ვისაც მივმართე რაიმე ცნობისთვის ამ ქვეყნის შესახებ, ყველანი ერთნაირს საწყენს პასუხს იძლეოდნენ: „თუცა ჩვენ დიდი ხანია აქ ვცხოვრობთ, მაგრამ მათის ცხოვრების არა ცნობა, რადგანაც იმ რწმუნების განლაგართა, რომ აქაურებმა ჩვენუნდა შევეცნობინათ და არა ჩვენ ისინი“. ამ გვარს პასუხზედ ამ ქალს უთქვამს, რომ ჩვენ მაშინ ისეთ მოვალეობით ვიქნებით დატვირთული მათ წინაშე, რომლის ზილვას ჩვენთვის ჯერ ერთობ სამძიმოდ ვსთვლით და ეს მოვალეობა მოითხოვს ვიქმნეთ მათთვის მაგალითის მაჩვენებლები.

„მს მანდილოსანი მოგდა შრომას ქურჭლის ქარხნების დასაფალიერებლად და იულონ ათეშის საჭურჭლე ქარხნების სანახავედ ს. საბეს. პირველი ვერ ნახა, საძველი ამიდი დაესწრო, და მეორედ პატრონმა არასფრის საშუალებით არ ჩვენა. მას ეგონა, ეს ქალი ერთი შეხედვით ისწავლის ამ ხელობას და მე ზარალი მომეცემო. ამ გვარს აღაჩანებს რომ არა მისცესო-რა ღმერთა, ამბობს კარრესპონდენტი, ახი იქნებაო“.

„დროების“ კორრესპონდენციები

ხმში, 19 იანვარს. საკვირველია ჩვენი მდგომარეობა! ძლივს მოვახერხებთ ერთმა საზოგადოებამ გადაწყვეტა, სსოფლო სკოლა გაგვემართა, ძლივს ბაც კი აქვთ*). მაგრამ, აბა, შეხედო რა ემართებათ. თან-და-თან დარბდებიან ყველგან, ცოტადებიან, ამ საუკუნის დასაწყისში, წიგნის მკოდნე ცოტალა და ამ ჩვენს ჟამისულ აღარც კი იციან, არამც თუ მრტო ქართული, არცაა სხვა, რუსული ანუ სომხური რადგანაც რუსობა და სომხობა გარს ახვევიან. ისინი უფრო ყალბუნებს და ნოლიებსა გვანან, ვიდრე ქართველებს თავისისცხოვრებით, ხენა-თესვით, აღებ-მიემით და ყოველის ყოფა ცხოვრებით; მშვენიერი ქართული ენაც კი რადც გადაგვარებულ შერეულ ენად გადაქცეულა. შიზღარში სულ მოწყვეტილია ქართველობა, ერთ კაცს აღარ იპოვით; სარაფანში 100 კომლიდამ გადარჩენილა 50, სასოფლოში 100-დგან დარჩენილა 30-მდე და მოზლოკში 100-დგან—80. და ეს ყველა

*) მოსდოკში აბუქდელი წიგნი ესლად აღასად არ იპოება, შეტყობუნდის სამეცნიერო აკადემიის ხსიის მუხეუმს გარდა.

შევიყარნით, შევადგინეთ განაჩენი და ეხლა ზოგიერთა გაიძვერა ხალხის მეცადინეობით საზოგადოებამ ისეე უარი სთქვა ამ საკეთილო და სასარგებლო საქმეზედ!

როგორც მოხდა ეს საქმე, ვისი მოწყალეობით და მეცადინეობით იმას ძნელად მიხვდებით, რადგანაც სწავლის მოწინააღმდეგებს ისე ეშმაკურად და დაფარულად მიჰყავსთ თავიანთი საქმეები, რომ სწორედ გასაშტერებელია. ნეტა ის შინაც ვიცოდეთ, რა სარგებელსა ხედვენ თავიანთ მოქმედებისგან? ან ვინ ეუბნება მადლობას, ან ვის ასიამოვნებენ თავიანთი მეცადინეობით?

როდესაც მთელი ქვეყანა სწავლავანათლებას შესდგომია, ისინი თავ განწირვით ცდილობენ მოსპონ ისიც, რაც არის, თორემ ახლის გამართვა ვინდა ჩივის!

ჩვენი ხალხი როგორც გულ-წრფელი, ადვილად ერწმუნება ყველას და იმას კი აღარ უყურებენ, რომ ეს მრწმუნებლები და ვითომც ხალხისთვის კეთილის მოსურნენი ძირს უთხრიან საზოგადოების კეთილ დღეობას.

ყოველგან და ყოველთვის, ეს ვითომც კეთილის მსურველნი, ხალხის დასაღუბად იქცევიან, როგორც მაგალითად ავიღოთ მკედერისთვის წირვებს გამართვის მოსპობაში მოიქცნენ.

ვის არ მოგვხსენებათ, რომ მთის ხლხს ეს წირვები ღუბავედა და ხალხს კარგად იგონო ამ გვარი წესების აფნებელი მოქმედება. შეიყარა თემი, მემამცირეს წირვების რიცხვი, შეამცირეს თითონ ხარჯიც და რაოდენიმე ხანს მტკიცედ ეჭირათ ეს დებულება. მაგრამ გამობრტენ ეს მოუსვენარი ხალხნი, დაიწყეს ლაპარაკი და რწმუნება, რომ მკედერების სულელები ჰგონობენ ამ პურად ძვირობას და იტან-

წარმოიდგინეთ ორასის წლის განმავლობაში. შესანიშნავია, რომ ხალხი სხვაგან არ გადასულა და სულ კი ასე ცოტადებდა. რაღა თქმა უნდა რომ ისინი სამარისაკენ მიდიან, და ასიოდ წლის შემდეგ ქართველების ხსენება იქ აღარ იქნება.

ნუ დაივიწყებთ რომ, მიწა ზომიერთა აქვთ, კარგი მომცემი, ჰანრი ცოტა გრილი და ცივია, და ერთის შეხედვით თითქოს არც მაზიანებელი იყოს.

რით უნდა ახსნათ ქართველების ასე შემცირება ჩრდილოეთ ძველასაში, თუ არ იმით, რომ თავის მოძმე, მეგვარ-ტომე ხალხს მოშორებულნი, იმის მოქალაქობრივს და სულიერს ცხოვრებაზე მოწყვეტილი, უცხო ხალხში უღონო შეიქნა, დაუძლურდა ნივთიერად და სულიერად და ნელ-ნელა დაიწყო გაქრობა. ამევე ხალხის მოძმე კი სამასის წლის განმავლობაში ოსმალის ეჭირა (ბქარა-ქლირჯეთი) და ხალხი კი არ მოაკლდა, არამედ გამრავლდა და ცხოვრების ძალა არ დაჰკარგა; ამიტომ რომ სა-

ჯებიან წარმოუთქმელია; რომ მოხევებმა დაჰკარგეს ნამუსი და დიდება; რომ სახელს აღარ აფასებენ და ამ გვარად შეაცდინეს რაოდენიმე კაცი, იმათი მიხედვით სხვებმაც ესევე მოიწადინეს, გატეხეს თემის პირი და ამ გვარად აიწოა საქმე.

ამორჩეულებმა ამ საქმეზედ განაჩენი წარუდგინეს ჯერ სასოფლო სულს, მერე პრისტავს, მაგრამ ყველგან დატუქსვილნი და განკაცხულნი გამოირეკეს.

ჩვენ არ გვესმის, ვისთვის რა სწინააღმდეგო უნდა ყოფილიყო თემისგან თავიანთ კეთილ-დღეობაზედ ზრუნვა, ან მართველებს რატომ ყოველი ღონის-ძიება არ უნდა მოეხმარებინათ, რომ შესწევნოდენ ხალხს და ეს მანებელი ჩვეულება ძირიანად ამოეგდოთ? ძაუგის (შლადიკავკაის) მართველები თითონ ცდილობენ მოსპონ ეს მანებელი ჩვეულება და ჩვენთვის რაღა ღმერთი გაწყრა?

მომწყვდეულფართ მთების შუა, მოგწყვეტილფართ შუაგულს საქართველოს და ვერცერთ უპატრონოდ! ანდაზა კი ამბობს— „უპატრონო ექცელესიას ეშმაკები დაგებატრონებიანო“, ჩვენც სწორედ ასე მოგვდის: ვინ გინდათ, რომ ჩვენ პატრონად და ბატონად არ გამხდარიყოს და არ გვასრულებინებდენ, რასაც კი მათი გუნება მოითხოვს.

დუშეთი, 23 იანვარს. დუშეთის მაზრა არ ურეგია ჩვენი მხრის ბედნიერ მახრებთა სიაში. ამის მცხოვრებნი და იქ მსახურნი პირნი მისცემიან, რაღაც ანგლოზებრივ უზრუნველს ცხოვრებას. მანეი არა გვანან სხვა მაზრათა მცხოვრებლებს. ზადის რამდენიმე თვე და არ ისმის ამათი ხმა. თითქო მართლა სამოთხეში იყვნენ, არა ხდებოდეს რა შესანიშნავი.

ქართველოს ნიადაგზე იდგა, თავის მოძმე რუსეთის საქართველოს გვერდით ეკრა და სულიერს წარმატებას მისკენაც მდინარება ჰქონდა.

მა ყველა, გვონებ, ნათლად გვიმტკიცებს, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ხალხის ცხოვრებისათვის თავის სასტორიო ნიადაგზე ჰქონდეს ბინა. ძველი საქართველოს მიწა-წყალი ფართოა, იგი შეიცავს ტფილისის, მუთათის და ბათუმის გუბერნიას, აფხაზეთს, არტანის ოკრუგს, შარსის გუბერნიას და ზაქათალის მაზრის ნაწილს. ამ სამხედროებში ბევრი ცარიელი ადგილია და ქართველ ხალხს არ ეჭირება სხვა ხალხებში გადასვლა და მისი შევიწროება. საქართველოს ყოველ გამაძახლებელს შეუძლია თავის ძველ მოსახლებებს შესაფერი ადგილი მოიპოვოს საქართველოსავე ნიადაგზე; დასატევი ადგილი მოიპოვება. თუკი ამ ადგილს ოთხი მილიონი ქართველობა ესახლა თამარ დედოფლის დროს, ამ რევასს წლის წინად, ნუ თუ მილიონ ნახევარს დღეს დარჩენილ ქართველობას ვერ

დუშეთებს თითქო შეეცოთ უძე-ზელობა:—აღარ ჰყავთ წყარო [წყარო] ბის გამტარებელი, მეფხუ [წყარო] და წერილებით მათი გამაცოცხლებელი.... თითქო სულიერი აღარ იყოს ვინმეო, დჩუმებულან. რა მიზნია ეგეთი მიუხედა? რაღაც ნიშანი ეს: ან ყველანი უქეიფოდ ბძანდებიან, ან არა და კარგად. მერე უგულობაც, დუშეთებო! რამდენი რამ გაკლიათ, რატომ არ ვინდათ, რომ ცოტათი მაინც შეიძრათ და გაიჩუხუნოთ?!

რა სიმცირეა თქვენში სკოლებისა თუცა სხვა მაზრებზედ ღარიბნი არა ხართ. რა იქნება, რომ თქვენც სხვასავეთ დაარბოთ და გააგებინოთ რამე ხალხს? თქვენ შორის განა ცოტანი არიან ისეთი მკოდნენი, რომელნიც ადვილად მოათავსებდენ ამ საქმესა, განა ხალხიც ჩქარა რა ასრულებდა თქვენ კეთილ გრძობიურ დარიგებას და არ ააშენებდა სკოლებს? რამდენი სოფელი, საცა კვირაში ხალხი სამ დღეს არა მუშაობს და უქმეს ეძახიან? ნუ თუ ეს თქვენი საქმე არ არის, რომ ხალხს უშველოთ? სამწუხაროა, რომ მათი შეგლა შეიძლება და არაფერ არის პატრონი, რომ სათქმელი ბევრი გაქვსთ და ჩუმიდა ხართ.

სხვა მაზრების მდგომარეობა მაინც იყოს მაგალითად თქვენთვის, თუ თქვენ და თავად არ ძალგიდთ რამე კეთილს გაკეთება. მიხედ-მოხედვით რაებს ჩადის თვით პოლიცია? მაინსენეთ ბ. პლშიბაია, მუთათის მაზრის უფროსის თანაშემწე. რამდენ ადგილს გაჩნნა ამ პატიოსანის კაცისაგან სასოფლო სკოლებო? მაშინ, როდესაც თვით სვანეთში ჰქადაგებს პოლიციის პრისტავი ცრუ-მოწმუნობათა მოსპობას, და მოსპო კიდევ რამდენიმე ამათგანი, თქვენში, სადც „ისტკედინგენცია“, „მცოდნე პინნი“ უმრავლესი

შეუძლია მოათავსდეს. ნახეთ, კარგა მონახეთ, რამოდენა ცარიელ, დაუშენებელ ადგილებს იპოვით ტფილისის, ახალციხის, ახალქალაქის უფნებში, აფხაზეთის და არტანის მაზრებში. მართველებს თვით ბუნებამ დაუღვა საზღვარი, ძაეკასიის ქედები, და იმას იქით ჩრდილოეთში გადასახლებო: ოსებში, ბოლყარებში, ჩანებში და შაბართოში ქართველისათვის სიკვდილი იქნება და არა სიცოცხლე. ისტორიული მაგალითი, მწარე მაგალითი წინ გვიდევს და იმისი განახლება საზოგადოების ზიანია. რაქველების და საზოგადოდ ქართველების წახალისება ძაეკასიის მთის ჩრდილოეთისკენ გადასახლებისა მძიმე გარდამავლობითი ცოდვა იქნება ორის ხალხის წინაშე, წინაშე გადასახლების მოსურნისა და წინაშე იმ ხალხისა, რომელიმაც ზინის ჩავდება სურთ მიმსეულელთა.

გყავთ, ამ სენს, ცრუ მოწმუნობას, დიდი გასაყალი აქვს. მაშ, ბარაქალა თქვენს უმცოდნე პირობას!

ბვილისის სამაჟრალო.

ავადმყოფები მიიღებინ დილის რვა საათიდან თორმეტ საათამდის.

რ შაბათს. გარდაღვი და ლი- სიტევი—შინაგან ავადმყოფობისა; კელ- დიში—სიფილისტიკური და სირურგიული ავადმყოფობისა; ბასუტაკი—ბუბიაობის, ქა- ლების და ყმაწვილების ავადმყოფობისა; ბაბავეი ძარღვების სისუსტის და ში- ნაგან ავადმყოფობისა.

სამ შაბათს. მინგვინი—სირურ- გიული ავადმყოფობისა; ლისიტევი— შინაგან ავადმყოფობისა; კელდიში—სი- ფილისტიკური და სირურგიული ავად- მყოფობისა; ბასუტაკი—ბუბიაობის, ქა- ლების და ყმაწვილების ავადმყოფობისა; ბაბავეი და დანიელ-ბუგაკი—ძარღვების სისუსტის და შინაგან ავადმყოფობისა.

ოთხ შაბათს. ლისიტევი და მი- რიანოვი შინაგან ავადმყოფობისა; კელ- დიში—სიფილისტიკური და სირურგიუ- ლი ავადმყოფობისა; ბასუტაკი—ბუ- ბიაობის ქაღების და ყმაწვილების ავად- მყოფობისა; ბაბავეი—ძარღვების სისუს- ავადმყოფობისა.

ხუთ შაბათს. ლისიტევი—შინაგან ავადმყოფობისა; კელდიში—სიფილის- ტიკური და სირურგიული ავადმყოფობის- სა; ბასუტაკი—ბუბიაობის, ქაღების და ყმაწვილების ავადმყოფობისა; ბაბავეი— ძარღვების ავადმყოფობისა.

პარასკევს. მინგვინი — სირურ- გიული ავადმყოფობისა; ლისიტევი, მი- რიანოვი და დანიელ-ბუგაკი—შინაგან ავადმყოფობისა; კელდიში—სიფილის- ტიკური და სირურგიული ავადმყოფობის- სა; ბასუტაკი—ბუბიაობის, ქაღების და ყმაწვილების ავადმყოფობისა; ბაბავეი— ძარღვების სისუსტის ავადმყოფობისა.

შაბათს. ლისიტევი—შინაგან ავად- მყოფობისა; კელდიში—სიფილისტიკურ- ტი და სირურგიული ავადმყოფობისა; ბასუტაკი—ბუბიაობის, ქაღების და ყმაწ- ვილების ავადმყოფობისა; ბაბავეი—ძარღ- სისუსტის ავადმყოფობისა.

განცხადებანი

ბვილისის მესხანის უკრავა

2333 სტ. X ტომ. 1 ნაწ. 1857 წ. გამ. ძალით აცხადებს მოსპობას 20 იანვარს 1881 წელს დადგენილის განჩინებისას, რომლითაც ამოიხეულ იქმნა მესხანების სტაროსტად ივანე შარუნოვი, ბ. ბვილისის ლუბერო- ტორის დამტკიცებით, და რომელსაც მინდობალი ჰქონდა ექილობა სასა- მართლო და ადმინისტრაციულ ადგი- ლებში საქმეების წარმოები საზოგა- დობას ექილობით.

(3-1)

ქალაქის გამგეობისაგან

ტო. ქალაქის გამგეობა ამით აცხა- დებს, რომ ვისაც ქსურს აიღოს იჯარით მოტანა ქვან-სარკვი ქვისა (გრავი) სულ 140 კუბიკურ საყენისა ათთავის, ქვე- მა-ბადის, ელისავეტის, ბუღაჯის, ლა- წარკვის, კასეთის და გორანდოვის ქე- ხანსე მოსაყრელად, —გამოცხადდნენ ვა- ჭრობასედე უზრავაში სამშაბათს, 1 თე- ბერვადს ამ სდისა, შუადღესედე.

კონდიციებისა და სხვა ქალაქების ნახ- ვა, რომელიც ამ საქმეს შეეხება, მსურველს შეუძლიან ქალაქის უზრავაში მუდამ დილის 10 საათიდან ნაშუადღევს 2-მდინ.

(3-3)

ინგლისის მალაზიაში

ზღვის ბალახი ფუთი—2 მ. 40 კ.; ვინც იყიდს ერთად ერთ შეკვრას (9 ფუთამდე) დაეთობა 2 მ. 20 კ. ფუ- თი.

იქვე: ფანრები—30 კ-დამ, საჩიე- ბი—35 კ., 100 ნემსი—8 კ., პატუ- კი—20 კ., კანფეთები, პარაშოკი (ბო- რაკს) თეთრეულის სარცხავად, საე- ქიმა ქალაღი ვატერ-კლოზეტისა- თვის, თათლის სანთლები 32 კ. ინგლ. გირვ., მაკინტოშები 6 მანეთიდან და სხვ. და სხვ. (10-9)

открыта подписка

на газету

ТЕРЕКЪ

на 1883 годъ.

Расширяя съ новаго года про- грамму газеты и увеличивая ея раз- мѣръ, редація „Терека“ имѣтъ въ виду обратить особенное внима- ніе на вопросы мѣстной Кавказской жизни и ознакомить своихъ читате- лей съ сложившимися и слагающи- мися въ нашемъ краѣ обществен- ными, правовыми и экономически- ми отношеніями, а также съ нуж- дами, нравами и обычаями племень, населяющихъ этотъ обширный, но мало изслѣдованный край.

Газета будетъ выходить три раза въ недѣлю.

Годовая плата съ пересылкою по почтѣ:

На годъ 7 р.; на полгода 4 р.; на 3 мѣс. 2 р. 50 к.; на 1 мѣс. 1 руб.

Подписка принимается въ редак- ціи „Терека“ во Владикавказѣ.

Разсрочка подписной годовой пла- ты допускается: при подпискѣ 3 р., въ апрѣлѣ 2 р., въ августѣ 2 р.

Редакторъ Ин. Веру.

დოკტორი მედიცინისა და აქ- შარი ი. ბ. მედიკოსი სწამლობს დედაკაცების და ყმაწვილების ავად- მყოფობას. ავადმყოფებს მიიღებს ყო- ველ დილით 9 1/2 — 11 საათამდინ.

(3-3)

დაიბეჭდა და გამოვიდა ახალი სომ- ხური წიგნი

მწეუმის სტეგირი

ლევანი, სიმღერები და ზღაპრები ცნობის-მოყვარე ყრმათათვის სკოლაში და შინ საკითხავად აღიანდისა გამცემმა ვ. მ. შავერდვლის გაზე- თის სააგენტოსი. ფასი ერთი აბაზი

დაიბეჭდა და ისეიღება ზრ. ჩხრ- კვიანის ქართული წიგნის მალაზია- ში

გამცემი

საერთო მფლობელობაზე თსუფება ანტონ შურცელაძისა, ამოცემული ზაქა შიკინაძისაგან. შასი თითო წიგნისა ერთი აბაზი

მ. ჭ. აუტორების

მალაზიაში

მრევის მეიდანზე, ლენ. ტერ-ასატუროის სახლებში

ი ს ხ ი ღ ე ბ ა

საკრავი გაუიღები

უახლესის სისტემისა, რეკლამის სახმარებლად, დერეფისათვის და სხვ. და სხვ. სელობისათვის. ეს მანუბი, განსაკუთრებულს აქციონერულ საზოგადოებისა ადრე ფრისტერ და რამსდისა, მოწოდებლი არიან საუკეთესო, მოთავსებულ, წამარტე- ბულ პატენტის სასვევით და სხვ. აშარატებით. რადგან ნისიანდ მხალად უკი- დურეს შემთხვევაში გაიცემა ეს მანუბი და ბევრი სხვა მიწეუბიდან ამიტომ ის- ყიდებთან, რაც შეიძლება იფუად.

გარკი მუშაობისათვის და თვისებისათვის მანუბისა შესუსის მეტეულია მა- ლაზია.

კერძოდ საზარეულისათვის ისეიღება აგრეთვე მანუბილის მანუბი. კლარკის ძაფები, ზეთი და ნემსები სხვა-და-სხვა სისტემის მანუბისათვის, და აგრეთვე სხვა წვრილანი საჭირო ნივთები ისეიღება ცალკე-ცალკეად.

იმავე ისეიღება კუხნის ზურკლულოვა ეალით ნაამთავი. საკამისიონერო და სააგენტო ანილიანის სადებავისა, რეკლამისა, ჭას- რაკებისა, სერებისა და სხვა-და-სხვა სამუშაო სელო-საწყობთა. (10-1)

ინგლისის მალაზიაში

თმის აგოგავა-ნი მაკასტერი

ამაგრებს თმს და ადრინდელ ფერს აძლევს, ფასი ერთი შუ- მისა 2 მან., გავსავნით 2 მა- ნეთი და 28 კანზ. (100-36)

აივლიოგრაფიული განცხადება.

სახელმძღვანელო რუსული ენისა ქართველთათვის, შედგენილი გ. კალანდარიშვილის მიერ, მეზიდე გამცემმა, შეცვლილი და დამატე- ბული იაკობ გოგებაშვილისაგან, დაიბეჭდა ხმის ასამალღებელი ნიშნე- ბით (სუფარენიამი) და ისეიღება გამოცემილის ზაქარია შრიტურო- ვის წიგნის მალაზიაში გუგის სიდის ურთან. შასი ათი შაური. ვინც იყიდის ერთად ნაღდს ფულზედ რცხა ან მეტს ეგზემლიანსა, წიგნი დაეთობა ცხრა შაურათა. ვისაც ყდანი წიგნი სურს, ამ ფასს უნდა დაუ- მატოს სამი შაური. გრიჭორავის მალაზიაშივე ისეიღება ყოველ გვარი სა- სელმძღვანელო ქართული, რუსული, სომხური და თათრული. გარე-ქალაქე- ბიდან და ადგილებიდან ყოველ გვარს დასრებულებას მალაზია ასრულებს დაუგვიანებლივ.

ბუნების კარი, ანუ ყრმათათვის საკითხავი წიგნი უმცროსს კლა- სეში სახმარებელი, შედგენილი ი. გოგებაშვილისაგან, დაიბეჭდა მეოთხე შეცვლილი გამცემმა და ისეიღება გრიჭორავის წიგნის მალაზიაში, გუ- გის სიდის ურთან. ფასი თსუთმეტი შაური. სასწავლებლებს და კერძო პირებს, რომელნიც იყიდის ნაღდს ფულზედ ერთად თსუთმეტს ეგზე- მლიანისა, ანუ მომეტეულებს, დაეთობა ეგზემლიანის თოთხმეტ შაურად; ვინც რომც-და-ათს ეგზემლიანის იყიდის, წიგნი მიეცემა ცამეტ შაურად. ყდისათვის უნდა დაემატოს სამი შაური.

კარტა საქარტოვლონი, მეორე შეცვებული გამცემმა; ისეიღება იმავე მალაზიაში. ფასი სამი აბაზი; ვინც ათს ეგზემლიანს იყიდის, კარტა მიეცემა თერთმეტ შაურად, რცხი ეგზემლიანის მიეღველს—ათს შაურად.